

GRUTSK

VERKIEZING BESTE OVERHEIDSORGANISATIE 2017

Typisch Fryslân
**TE LAND, TE WATER
EN OP HET EILAND**

Crisisbeheersing
**'WE KUNNEN BIJ
ELKE CRISIS
VERSCHIL MAKEN'**

Campagne GGD en gemeente
**'PRATEN OVER
ZELFMOORD KAN
LEVENS REDDEN'**

GGD en Brandweer trekken samen op

**PRIK GEHAD?
BRANDWEERAUTO IN!**

 **VEILIGHEIDSREGIO
FRYSLÂN**

8



20



36

COLOFON
Grutsk is een uitgave van Veiligheidsregio Fryslân. Overname van de inhoud zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is niet toegestaan.
EINDREDACTIE Nick Kits, Kees van der Mark en Erwin Plantinga (Veiligheidsregio Fryslân) **CONCEPT EN REDACTIE** GH+O communicatie, gho.nl. **FOTOGRAFIE** Wietze Brandsma (cover), Team Horsthuis en Veiligheidsregio Fryslân
VORMGEVING GH+O communicatie **DRUKWERK** CSL

16



En verder

- Brand meester **4** De bloem **6**
- Nieuw Dekkingsplan Brandweer **10**
- Resultaatverantwoordelijke teams **12**
- Werving **14** VRF in cijfers **18** Data slim benutten **26**
- Noordoostzuidwest **28** Brandveilig leven **30**
- Zelfmoordpreventiecampagne **33** Mijn VRF **34** Nieuw! **35**



WE ZIJN GEWOON GRUTSK!

‘Wat doet Veiligheidsregio Fryslân precies?’ Deze vraag krijg ik nog wel eens als ik vertel waar ik werk.

Best een lastige vraag, want onze organisatie is niet in één zin te beschrijven. Iedereen kent natuurlijk de brandweer. En het consultatiebureau is ook breed bekend. Maar dat is slechts het "topje van onze ijsberg". We vaccineren ook reizigers. Bij crises tuigen wij in *no time* een vlot functionerende crisisorganisatie op. We maken ons hard voor een rookvrije generatie, helpen jonge ouders bij opvoedvraagstukken en geven voorlichting over brandpreventie op scholen.

En dan heb ik het nog niet eens over al die andere – soms minder zichtbare – elementen. De inspectie van schepen en kinderdagverblijven. Het brandonderzoeksteam. Het opleiden van crisisfunctionarissen bij gemeenten. Zorg bij zwaarvervuilde woningen.

Kortom, we doen veel. Heel veel. Goed beschouwd hebben burgers in elke fase van hun leven te maken met de veiligheidsregio. En het meest bijzondere is: dat merken ze meestal niet eens.

Als de vraag ‘Wat doet Veiligheidsregio Fryslân precies?’ voorbijkomt, kunnen we dit als bescheiden Friezen afdoen met het antwoord:

‘Te veel om op te noemen’. Met dit magazine gooien we die bescheidenheid overboord en laten we een andere typisch Friese eigenschap zien: trots! Grutsk, noemen we dat hier. Dus de volgende keer als iemand mij deze vraag stelt, laat ik dit magazine zien.

Lees over ons bijzonder diverse aanbod. Over de wijze waarop onze mensen vol passie en professionaliteit de ruimte nemen om te doen wat zij denken dat nodig is. En over onze waardevolle bijdrage aan een veilig en gezond Fryslân. Daar mogen we gewoon grutsk op zijn!

Wim Kleinhuis
Directeur Veiligheidsregio Fryslân

VRF NAAR 2027 ZÓ SPEELT VEILIGHEIDS-REGIO FRYSLÂN IN OP DE TOEKOMST

De toekomst voorspellen is nog altijd onmogelijk. Vooruitkijken kan wel! Veiligheidsregio Fryslân probeert altijd alert te zijn op ontwikkelingen in de maatschappij, zodat we erop kunnen anticiperen. Het liefst kijken we tien jaar vooruit. In 2017 zitten wij met ons hoofd dus al in 2027!

Twintig collega's van Veiligheidsregio Fryslân brengen tijdens drie workshops van het lectoraat scenarioplaning van Stenden Hogeschool in kaart welke ontwikkelingen er zijn op het gebied van gezondheid en veiligheid. Ze kijken daarbij niet alleen naar demografie, economie, technologie en ecologie, maar ook naar ontwikkelingen op politiek-juridisch en sociaal-cultureel gebied. Als alle ontwikkelingen op een rij staan, wordt onderzocht welke invloed ze (kunnen) hebben op de veiligheidsregio en hoe we er nu al op kunnen anticiperen.

Basis voor beleidsplannen

Uit deze grote hoeveelheid gegevens selecteren de collega's de twee veranderingen die de meeste invloed zullen hebben op ons werk. Daarmee wordt een zogenaamd scenariokruis gemaakt, waarbij vier toekomstscenario's ontstaan. Alle vier scenario's worden uitgewerkt, waarna de twintig collega's samen bedenken hoe Veiligheidsregio Fryslân er het beste op kan inspelen en welk beleid daarvoor nodig is. Deze toekomstscenario's worden nog in 2017 opgeleverd en zijn de basis voor het meerjarenbeleidsplan voor de periode van 2018 tot en met 2022.



Brand Ford-garage Van der Horst

‘WE MAAKTEN WAKKEN OM TE KUNNEN BLUSSEN’

Berry Duin en Geert van der Horst

Dinsdagnacht 17 januari 2017. Het is ijskoud. De sloten zijn bevroren, bomen kleuren wit. Geert van der Horst wordt wakker van een inbraakalarm. Het betreft zijn Ford-garage in Leeuwarden. Vast weer een spin of vogel, dat gebeurt vaker. Wel gaat hij meteen op pad. Als Geert arriveert, schrikt hij enorm. Helaas is het deze keer geen loos alarm: zijn autobedrijf staat in brand.

‘Op de kruising zag ik het al. Een grote vuurbal in de showroom op de eerste verdieping’, vertelt Geert. Hij weet meteen dat het mis is en belt 112. ‘Dit kon ik zelf niet blussen. Wat moest ik doen? De meldkamer gaf me instructies. “Open het hek en een toegangsdeur, ga zelf niet naar binnen.” En daar sta je dan, midden in de nacht. Te kijken naar je brandende bedrijf.’

Bevelvoerder Berry Duin heeft 24-uursdienst en ligt te slapen in de Leeuwarder kazerne, als zijn pieper gaat: gebouwbrand Alexander Cohenwei. Prio 1. Berry: ‘We zaten binnen anderhalve minuut in de tankautospuut [TS], onderweg had ik contact met de meldkamer. Duidelijk werd dat het om de Ford-garage ging, met brand aan de voorzijde. Er was al opgeschaald naar middelbrand, maar toen we aankwamen zag ik dat we meer nodig hadden dan twee TS’en en een hoogwerker. Ik schaalde op naar grote brand. De politie en een tweede TS arriveerden heel snel.’

IJs

De waterwinning blijkt meteen een aandachtspunt. De aanwezige brandkraan is te beperkt voor het aangerukte materieel en de sloten zijn bevroren. Berry: ‘Manschappen van de tweede TS maakten wakken in een naastgelegen vijver, om te kunnen blussen.’ Ook vraagt Berry om groot watertransport uit Grou en Burgum. ‘Toen ik eigenaar Geert zag, vroeg ik hem wat het belangrijkste was om te redden. De werkplaats en auto’s van klanten, zei hij. Ik heb manschappen opdracht gegeven om deze naar buiten te rijden. Ook pakten we de sleutelkluis, om eventueel auto’s op het buitenterrein te kunnen verplaatsen.’

Gevaar

Berry focust op de strategie, terwijl brandweerlieden nog enkele auto’s proberen te redden uit de showroom. Snel blijkt dat een binnenaanval onmogelijk is. Er is geen zicht door de rook, de stalen constructie kan het begeven en de hitte is enorm. De eerste etage staat in lichtervlaai. ‘Ik koos voor een buitenaanval en het voorkomen van overslag. Vlakbij de garage is het glazen kantoorgebouw Crystalic. Door de enorme hittestuwung liep dat pand gevaar. Ook wilden we doorslag naar de werkplaats voorkomen. Ik heb de hoogwerker aan de voorzijde gezet, recht voor de brand. Na overleg met Officier van Dienst Marten Stol schaalden we op naar zeer grote brand en vroegen we een extra hoogwerker uit Harlingen. Die ging vanaf de zijkant blussen, met water uit het Verbindingskanaal.’

Eigenaar Geert loopt rondjes om zijn pand. ‘Nooit eerder hadden we brand. Ik kon zelf weinig doen en vertrouwde volledig op de brandweerlieden. Wel kon ik vertellen over de indeling van het pand en wat waar stond. Op de eerste etage van de showroom had ik 30 nieuwe bestelauto’s staan, op de begane grond 45 personenwagens. De brand activeerde de claxons, ook ontploffen banden. Bizar. Ik hoopte dat in ieder geval de werkplaats behouden bleef.’

NL Alert

Inmiddels heeft de politie wegen rond de garage afgesloten. Op het hoogtepunt van de inzet zijn vier TS’en, twee hoogwerkers, twee grootwatertransporten, de Officier van Dienst en Hoofdofficier van Dienst in actie. Berry: ‘Naast het blussen vanaf de voorzijde hielden we de zijkanten van het pand nat. Ook hebben we vanuit de werkplaats stralen gezet

op de showroom.’ Als rond 05.00 uur flinke rookwolken richting het stadscentrum drijven, wordt een NL Alert gegeven. Om 07.00 uur zijn de meeste vlammen gedoofd en is de brand meester. Daarna blust een hoogwerker nog uren na, want in één hoek blijft het wat branden. Berry: ‘Een hulpverleningsvoertuig moest uiteindelijk de bevroren zware brandslangen uit het kanaal halen. Zo koud was het.’

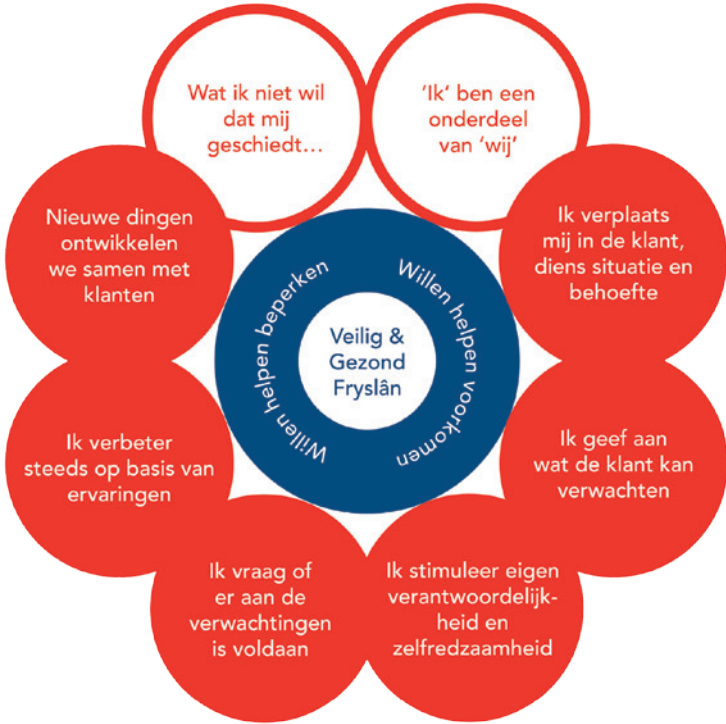
Miljoenenschade

De schade loopt in de miljoenen. Geert: ‘De complete voorgevel is verwoest, de constructie aangetast en de nieuwe auto’s zijn verbrand. Ook de rook- en waterschade was fors. Gelukkig is de werkplaats behouden. De brandweer heeft geweldig werk verricht. Ik zag veel daadkracht, iedereen wist wat te doen. Ook ben ik steeds goed geïnformeerd. Probeer je hoofd koel te houden, zeiden ze. Dat is redelijk gelukt. Na enkele dagen hebben we de werkplaats en het magazijn weer kunnen openen.’ Berry kijkt terug op een geslaagde inzet. ‘Vooral het snel opschalen heeft geholpen. Gelukkig is het pand niet ingestort en konden we overslag voorkomen. Het plaatsen van hoogwerkers aan de voorzijde en aan de kant van Crystalic was een goede beslissing.’

Knop om

Na onderzoek door de politie en een verzekeringsexpert wordt de oorzaak duidelijk. In een gasontbrandingslamp aan het plafond is kortsluiting ontstaan. De lamp is net op een stukje kunststof van een nieuwe auto gevallen. Geert: ‘Deze lampen komen er nooit meer in. De nieuwe showroom krijgt straks LED-verlichting. Ook gaan we bij de herbouw extra letten op brandveiligheid. Deze brand was een schok. Maar nu heb ik de knop omgezet. We gaan letterlijk en figuurlijk weer bouwen!’

Onze veiligheidsregio is er voor de inwoners van Fryslân. We willen als organisatie alle “klanten” zo goed mogelijk bedienen. Maar hoe doe je dat? En wie zijn die Friese klanten eigenlijk? Wat drijft hen, wat spreekt hen aan? De afgelopen jaren werd intensief gezocht naar antwoorden op deze vragen. Met als resultaat: “de bloem”!



Het begon in 2014 met de oprichting van de werkgroep Klantperspectief. Onder begeleiding van adviseur Alvin Sibbald ging de groep aan de slag. Eise Dijkstra, clusterhoofd Risicobeheersing Zuidoost van Brandweer Fryslân, is lid van het eerste uur. ‘Wekelijks kwamen we samen om na te denken over een model: de bloem [zie afbeelding, red.]. In het hart van deze bloem staat waar we ons dagelijks voor inzetten - een veilig en gezond Fryslân - én wat klantgerichtheid voor ons betekent. We willen “helpen voorkomen” en we willen “helpen beperken”. Daaromheen staan de manieren waarop we aan die doelen werken. Bijvoorbeeld “Ik verbeter steeds op basis van ervaringen” en “Nieuwe dingen ontwikkelen we samen met klanten”. Stap voor stap hebben we het model ingevuld.’

Bijzondere verbindingen

Inmiddels komt de groep elk kwartaal samen. ‘We laten collega’s kennismaken met het model en zorgen dat de bloem wordt toegepast in de praktijk’, vertelt Eise. Maar de werkgroep leidt tot veel meer dan



KLANTGERICHT WERKEN VOOR
EEN VEILIGER EN GEZONDER FRYSLÂN

BURGERS
IN BEELD

Johan Oostinga, Eise Dijkstra en Alvin Sibbald

dat. Collega’s uit de hele organisatie leren elkaar kennen. ‘Dat zorgt voor bijzondere verbindingen. Zo gaat de brandweer af en toe mee naar grootschalige inenting van GGD Fryslân en mogen kinderen na de enting hun “spuitdiploma” halen. Ook werkten Brandweer Fryslân en Sense, onderdeel van GGD Fryslân, samen in de campagne “Doe jij het veilig?” die studenten wijst op zowel brandveiligheid als veilig vrijen.’ Johan Oostinga, directeur Bedrijfsvoering van Veiligheidsregio Fryslân (VRF), is blij met de ontwikkelingen. ‘We willen er zo goed mogelijk zijn voor de inwoners van Fryslân.’

Vier groepen

Fase twee van de “weg naar klantgerichtheid” bestond uit een onderzoek onder de Friese bevolking. Onderzoeksbureau Motivation ondervroeg ruim zeshonderd Friezen over veiligheid en gezondheid, hun eigen rol daarin én die van Veiligheidsregio Fryslân. Zo ontstond een gedetailleerde verdeling over vier burgerschapsstijlen: structuurzoekers, plichtsgetrouwen, verantwoordelijken en pragmatici. Elke groep heeft zijn eigen drijfveren en waarden en moet voor het beste resultaat op zijn eigen manier worden benaderd. ‘We kunnen nu van elke wijk in Fryslân voorspellen welke groep dominant is. Vervolgens is het mogelijk om specifiek in te spelen op de behoeften van die groep, bijvoorbeeld bij oefenen in de wijk of doelgroepgerichte voorlichting’, vertelt Johan. Een nuance is echter wel op zijn plaats, vindt hij. ‘Het blijft een voorspelling:

BURGERBELEVINGSONDERZOEK CRISISBEHEERSING

In een woning ontstaat een uitslaande brand, waardoor een hele straat afgezet moet worden. Er wordt GRIP (Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure) afgekondigd. Dat betekent onder meer dat Veiligheidsregio Fryslân verantwoordelijk is voor de evaluatie onder de betrokken hulpdiensten. Maar we willen ook van burgers weten hoe ze de crisis hebben beleefd. Hiervoor gebruiken we ons burgerbelevingsonderzoek. Het burgerbelevingsonderzoek is ontwikkeld in

samenwerking met studenten. Zij hebben een vragenlijst ontwikkeld waarmee wij na een grotere crisis in gesprek kunnen gaan met de burger en betrokken organisaties of samenwerkingspartners. De vragen gaan bijvoorbeeld over onze betrouwbaarheid, zorgzaamheid en hoe we ons inleven in de burger. Deze gesprekken geven ons waardevolle feedback waarmee we de crisisorganisatie in Fryslân nog verder kunnen verbeteren.

we kunnen er niet blind op vertrouwen. We moeten altijd ons gezond verstand en onze eigen expertise en kennis blijven gebruiken.’

Iedereen nodig

Een nóg meer klantgerichte organisatie ontstaat natuurlijk niet door het oprichten van een werkgroep of het laten uitvoeren van

een onderzoek, benadrukt Johan. ‘Een meer klantgerichte organisatie maak je samen. Daar hebben we iedereen binnen VRF voor nodig.’ Iedereen kan de onderzoekresultaten en het eerder ontwikkelde model gebruiken in zijn werk. Eise: ‘Als iedereen zijn steentje bijdraagt, kunnen we grote stappen zetten. Zo maken we Fryslân nog veiliger en gezonder.’

Klanttevredenheidsonderzoek
GGD Fryslân

De één komt voor een inenting omdat hij op reis gaat, de ander komt met haar baby naar het consultatiebureau. De “klanten” van GGD Fryslân zijn erg divers. Om hen allemaal zo goed mogelijk te kunnen helpen, doet GGD Fryslân sinds 2013 continu klanttevredenheidsonderzoek.

Dat gebeurt op verschillende manieren. Zo zijn er panels die regelmatig een aantal vragen beantwoorden over uiteenlopende onderwerpen, zoals omgaan met eenzaamheid of mediaopvoeding. De Jeugd-gezondheidszorg stuurt ouders na verschillende contactmomenten een digitale vragenlijst. Als er behoefte is aan verdiepend onderzoek, initieert een team dit zelf.

Ook is er het Positive Perception Program (PPP), dat GGD Fryslân momenteel test bij twee teams uit de Jeugdgezondheidszorg. Direct na een consult op het consultatiebureau beantwoorden ouders in de wachtkamer via een iPad vragen over het bezoek. Samen met een coach bespreekt het team de feedback en worden mogelijke verbeteringen besproken. Binnenkort beslist GGD Fryslân of het PPP ook bij andere teams wordt ingezet.



‘ER WAS DIRECT EEN KLIK!’

Mieneke (31), Marten Remko (33), Hidde Wilco (7), Ferre (4) en Femma (4) van der Heide kregen pedagogische begeleiding en de training Stevig ouderschap van GGD Fryslân.

‘Het is leuk én pittig met drie kleintjes. Onze zoon Hidde werd te vroeg geboren. Bij het consultatiebureau ontmoetten we verpleegkundige Renny. Er was direct een klik. Omdat ik een tijdje minder mobiel was, kwam ze ook bij ons thuis. Observeren deed ze als de beste. “Hidde is een beetje anders, heel eigen”, zei ze. Wij zagen het ook. Toen hij net kon praten, stelde hij al hele slimme vragen. Ook was hij angstig en snel verveeld. Hoe moesten we hier mee omgaan?’

Terugslag

‘Renny regelde pedagogische begeleiding; een keer per week kwam Ans bij ons thuis. Een positieve ervaring! Ze stelde Hidde gerust en voor ons was ze sparringpartner. We kregen veel tips en adviezen. Met drie jaar zat Hidde al op de kleuterschool, langzaam ging het beter. Helaas kwam er een terugslag rond de vroeggeboorte van onze tweeling. Tijdens mijn zwangerschap lag ik vaak in het ziekenhuis en moest Hidde ergens logeren. Dat leidde tot gedragsproblemen.’

Grote steun

‘We hadden nog contact met Renny en zij stond direct weer voor ons klaar. Opnieuw was ze een grote steun. Ze verwees ons naar een praktijk voor kinderen met gedragsproblemen en naar therapie. Ook voor onze jongste Ferre regelde ze veel. Hij had een lastige start en sliep slecht. Renny verwees ons naar de kinderfysio en adviseerde om hem te bakeren.’

Waardevol

‘Nu gaat het goed met de tweeling. Verder weten we inmiddels dat Hidde zeer hoogbegaafd is en Asperger heeft; dat vraagt aandacht en begeleiding. Nog steeds hebben we goed contact met het consultatiebureau en het gebiedsteam. Renny blijft onze *linking pin*. Via haar kwamen we ook bij de training Stevig Ouderschap terecht. We zijn er nog niet. Maar met alle waardevolle steun kunnen wij als gezin echt verder.’



‘WE KIJKEN DOOR
EEN NUCHTERE
FRIESE BRIL’

Elke Friese inwoner verdient goede brandweezorg. Maar hoe organiseren we dat optimaal, kijkend naar risico’s, wettelijke normen en kosten? Afgelopen jaar zocht Brandweer Fryslân het antwoord. Met als uitkomst Dekkingsplan 2.0: Samen Paraat. Een toekomstbestendig fundament voor de hele brandweerorganisatie!

Tot 2014 had elke Friese gemeente de brandweezorg op eigen wijze georganiseerd. Met de komst van de gemeenschappelijke regeling nam het nieuwe Brandweer Fryslân alles over van gemeenten: kazernes, materieel, brandweerlieden en specialismen. ‘Nu we één organisatie zijn, is het logisch om op “Friese schaal” naar onze complete organisatie en dekking te kijken’, vertelt Jan Beuving. Hij is projectleider Dekkingsplan 2.0. ‘Zo zetten we de stap van historisch gegroeide naar beredeneerde organisatie.’

Lef nodig

Uitgangspunt is dat alle mensen, kazernes en materieel zo efficiënt en effectief mogelijk worden ingezet in Fryslân. Jan: ‘We hebben gekeken naar risico’s per gebied, actuele normen en wetten én budget. Want goede brandweezorg moet ook betaalbaar zijn.’ Er was wel lef nodig voor Dekkingsplan 2.0, benadrukt projectsecretaris Gerben van Alst. ‘Bij elke post werken bevlogen brandweerlieden en iedereen is gewend aan hoe het nu is. Ga je vanuit regionaal perspectief naar de organisatie kijken, dan leidt dit sowieso tot verandering. Een wagen die wordt verplaatst, een specialisme dat ergens anders wordt ondergebracht. Dat raakt mensen. Het was de uitdaging om Dekkingsplan 2.0 te bekijken door een nuchtere Friese bril. Natuurlijk wel met aandacht voor emotie en impact.’

Iedereen erbij

Medewerkers zijn heel actief betrokken bij het nieuwe Dekkingsplan. Jan: ‘We hebben het echt samen gedaan. Een mooi voorbeeld daarvan is de klankbordgroep met tachtig leden. Teveel voor directe dialoog, daarom is gezamenlijk besloten om te werken met vier groepen van twintig. Elke blusploeg is

vertegenwoordigd en de leden zijn gedurende het hele traject structureel betrokken.’ Naast de klankbordgroep is de projectgroep Dekkingsplan 2.0 van start gegaan, met daarin alle vakgebieden, afdelingen en de Ondernemingsraad.

Bouwstenen

Hoe is het plan nu tot stand gekomen? Gerben: ‘De projectgroep heeft eerst drie ‘bouwstenen’ uitgewerkt. De eerste is postprofielen, een soort “foto” van de huidige situatie met alle kazernes, materieel, aantal vrijwilligers en het verzorgingsgebied. Verder zijn alle kosten berekend; de financiële kengetallen. Wat kost een vrijwilliger, een tankautospuiter [TS], al het materieel? De derde bouwsteen is het uitgangspuntendocument. Daarin is beschreven wat onze paraatheid en prestaties moeten zijn, passend bij de risico’s. Vervolgens hebben we een blanco kaart van Fryslân opnieuw ingevuld, wél met oog voor de huidige locaties van onze kazernes.’

‘Alle 65 posten blijven bestaan, we hebben ze allemaal nodig’

Uitkomst

En nu is het concept Dekkingsplan 2.0: Samen Paraat een feit. Jan: ‘Alle 65 posten blijven bestaan, we hebben ze allemaal nodig. Misschien komt er zelfs nog eentje bij. Uitgangspunt is dat we een netwerkorganisatie zijn: onze posten zijn niet alleen actief in hun eigen gebied maar vullen elkaar waar nodig aan. Het materieel wordt iets herverdeeld over de posten, want dit

zorgt voor de meest effectieve en efficiënte inzet. Posten hebben straks geen tweede TS meer, elke post houdt er een. Wel worden acht reserve TS’en verdeeld over de provincie, zodat elke post paraat blijft. Met het nieuwe plan is ook de paraatheid van vrijwilligers geborgd, net als de organisatie van goede brandweezorg op de eilanden.’

Waardering

Het concept-plan is uitgebreid toegelicht in het bestuur van Veiligheidsregio Fryslân (VRF), de klankbordgroep en alle Friese gemeenten. De reacties zijn positief. Gerben: ‘Er is waardering voor de logica en uitlegbaarheid, de intensieve betrokkenheid van medewerkers en het transparante proces. Bij posten die hun tweede TS kwijtraken, is er ook pijn. Heel begrijpelijk. Tegelijkertijd is er begrip voor het totaalplaatje.’ Gemeenten kunnen nu hun zienswijze indienen, in oktober stelt het VRF-bestuur Dekkingsplan 2.0 definitief vast. Vanaf januari 2018 start de implementatie. Gerben: ‘Er ligt dan een stevig en toekomstgericht fundament, dat bijdraagt aan de veiligheid van alle Friese inwoners!’



TWEE MEDEWERKERS OVER DE GROTE SPRONGEN DIE DE ORGANISATIE MAAKT

‘HET IS TIJD OM ONZE WITTE JAS UIT TE DOEN’

Resultaatverantwoordelijke teams, eigenaarschap en integraal denken. Het zijn termen die je veel hoort binnen Veiligheidsregio Fryslân. Zo krijgen GGD-medewerkers meer eigen verantwoordelijkheid, werken teams regio- of gebiedsgericht en zoeken afdelingen elkaar meer op. Het doel: ruimte creëren voor innovatie en een totaaloplossing bieden voor de klant. Maar hoe gaat dat in praktijk? Wat zijn de kansen en uitdagingen binnen de “nieuwe organisatie”? GGD-regiomanager Koosje van Aalzum en pedagoog Sandra Huizenga gaan erover in gesprek. ‘In een team kun je sneller doorpakken én sneller loslaten.’

TIJD VOOR T-SHAPE!

GGD Fryslân is een organisatie met T-shaped professionals. Wat dat inhoudt? De verticale lijn van de T staat voor het verdiepen van kennis en vaardigheden. De horizontale lijn symboliseert het vermogen om samen te werken; om kennis en expertise van buiten naar binnen te halen en andersom. De T-shaped professional neemt eigen regie en verantwoordelijkheid. Hij vraagt zich niet af wat de organisatie wil, maar wat de klant wil. Door meer met elkaar samen te werken, kun je elkaar versterken, elkaar voeden en naar elkaar verwijzen. Zo kan GGD Fryslân vanuit de T-vorm een passender antwoord geven op de vraag van klanten.

Koosje heeft Sneek als uitvalsbasis, Sandra werkt in Oosterwolde. Ze ontmoeten elkaar op een zonnige maandagmiddag in Drachten, in een kantoor van de GGD. Koosje is die ochtend op het gemeentehuis in Wommels geweest.

Koosje: ‘Mijn afspraak daar stond helemaal in het teken van de organisatieverandering. Samen met twee GGD-inspecteurs heb ik met de gemeente afspraken gemaakt over technische hygiënezorg. Voorheen was ik manager Jeugdgezondheidszorg en hield ik me hier niet mee bezig. Als regiomanager ben ik nu het eerste aanspreekpunt voor de gemeente over alle “producten” en contracten. De uitvoering ligt bij de inspecteurs en zij rapporteren aan hun eigen afdeling, maar ik ben eindverantwoordelijk. Stel dat er een achterstand komt in de inspecties, dan klopt de gemeente bij mij aan. Door als regiomanager het overzicht te houden, kunnen we gemeenten makkelijker een totaaloplossing bieden.’

Sandra: ‘Leuk om te horen. Natuurlijk lees je alle nieuwsbrieven over de organisatieverandering, maar dit geeft

meteen een concreter beeld bij wat dat nou betekent. Als pedagogen zijn we al eerder “verhuisd” van het servicebureau naar lokale teams. Ik zit in twee teams die werken in twee gemeenten. In de nieuwe GGD-structuur is er ook een team pedagogen Zuidoost, vanuit de gedachte dat we als pedagogen aan een gezamenlijk resultaat werken.’

Koosje: ‘Er is zoveel beweging, dus moeten we nog uitvinden wat werkt. In de afgelopen vijf jaar is bij de GGD net zoveel veranderd als in de twintig jaar daarvoor. Ik vind dat leuk, maar weet ook dat niet iedereen dat zo ervaart. Het vraagt van alle collega’s om oude gewoontes los te laten en zelf na te denken over oplossingen. Ons werk wordt meer een puzzel.’

Sandra: ‘Ik hoor bij de groep die het leuk vindt om te puzzelen. Het is boeiend. Eerder liep je tegen bepaalde kaders aan. Nu kun je de kaders meer zelf invullen, passend bij het gebied. Maar het “gewone” werk gaat ondertussen door. Dat levert een hogere werkdruk op.’

Koosje: ‘Dat is een grote uitdaging. Om in een volle agenda ruimte te vinden voor vernieuwing. Daarvoor moet je ook durven loslaten. Dingen niet meer doen en andere dingen juist nog beter. Dat betaalt zich uit in positieve ervaringen en leidt tot beweging.’

Sandra: ‘Grappig dat je het over loslaten hebt. Zo had ik er nog niet naar gekeken. Je kunt snel het gevoel hebben dat er alleen maar taken bij komen en dat verandering je werk moeilijker maakt.’

SANDRA

‘Ik hoor bij de groep die het leuk vindt om te puzzelen’

Koosje: ‘In een team kun je onderzoeken wat wel en niet werkt. Sneller doorpakken, maar ook sneller loslaten. Er is ruimte voor experiment. Ook kun je sneller dan in een grote organisatie van idee tot uitvoering komen en oplossingen op maat ontwikkelen.’

Sandra: ‘En in een team ben je dichterbij de klant en kun je makkelijker klantgericht zijn.’

Koosje: ‘Precies. Dat moeten we nog wel leren. Van oudsher zijn we een organisatie met deskundigen, die mensen vertelden “wat goed voor ze is”. Nu is het tijd om onze witte jas uit te doen, ons kwetsbaarder op te stellen en te vragen: “Denk je dat dit goed voor je is?” En het anders durven doen als het antwoord “nee” is. We gaan van aanbod-naar vraaggericht. In plaats van een vast productaanbod bieden we meer oplossingen op maat. We kijken nu eerst met een gemeente wat er nodig is. Stel bijvoorbeeld dat er veel echtscheidingen zijn, dan zetten we onze expertise op dat gebied in. Ook bepaal je samen met de gemeente wat je wilt bereiken en hoe.’

Sandra: ‘Dat zie ik al gebeuren. Zo kreeg ik vandaag een mail van de gemeente Weststellingwerf over de opvoeding van kinderen in vluchtelingengezinnen. Nu kan ik daar flexibel op inspringen, waar ik voorheen vastzat aan het “product” dat de gemeente bij ons afnam. We hebben meer speelruimte, kunnen beter laten zien wat we in huis hebben en meer toegevoegde waarde leveren.’

Koosje: ‘Zo worden we van steeds meer betekenis voor onze klanten en dat levert ook meer voldoening en plezier in ons werk op.’



KOOSJE

‘In een team is ruimte voor experiment’



PLOEG ZOEKT MANSCHAPPEN

SPEEDDATEN

Veiligheidsregio Fryslân zet vaker verrassende manieren van werving in. Zoals speeddates, waarin zowel sollicitant als medewerkers in korte tijd veel van elkaar te weten komen. De organisatie nodigt hiervoor veel sollicitanten uit en selecteert vooraf niet enkel op harde eisen. Dit leverde al regelmatig verrassingen op: kandidaten die op papier niet het sterkst naar voren kwamen, maar een perfecte match bleken.

'Iets meer naar boven. Ja, daar. Knippen maar!' Onder de bezielende leiding van blusploeg Ureterp zetten zes potentiële nieuwe collega's een voor een de hydraulische schaar in een auto. Deze avond organiseert de Ureterper ploeg een informatieavond. Geïnteresseerden kunnen het werk van de brandweer even "proeven" en ontdekken of

een carrière als brandweerman of -vrouw iets voor hen is. Ureterp beschikt over een dertienkoppige ploeg, maar door het afscheid van enkele leden ontstond er ruimte voor "nieuw bloed". Rondvraag in de eigen kennissenkring leverde geen geschikte vervangers op. Daarom besloot de ploeg het anders aan te pakken: met een huis-aan-huis

verspreide flyer, een bericht in het dorpsblad en dus een informatieavond. De geïnteresseerden maakten een praatje met de ploegleden, kregen een kleine demonstratie van een hulpverleningsinzet en mochten zelf "blussen" en "een knipje zetten" in een sloopauto. Tot slot werd een serieuzer gesprek gevoerd over beschikbaarheid,

aanrijdtijden en andere praktische zaken. Een speciale commissie maakte een definitieve selectie van kandidaat-brandweerlieden. Daarna volgde nog een proefperiode van drie maanden. Verschillende andere blusploegen binnen Brandweer Fryslân wierven inmiddels op soortgelijke wijze nieuwe leden.

‘WIJ HELPEN OUDERS OM BEWUSTE VACCINATIEKEUZES TE MAKEN’

Elk kind moet gezond en veilig kunnen opgroeien. Het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) helpt hierbij. Sinds de introductie zijn duizenden kinderlevens gered, blijkt uit onderzoek. In Fryslân voert GGD Fryslân het RVP uit. Vanaf 2019 worden gemeenten financieel verantwoordelijk. Stafarts Ingrid Hoogma van GGD Fryslân over samenwerking met gemeenten, de vaccinatiegraad, eigen regie en de waarde van goede voorlichting.

Ingrid: ‘Het Rijksvaccinatieprogramma bestaat sinds 1957. Inmiddels wordt tegen twaalf infectieziekten ingeënt. Gratis en vrijwillig. Vaccinaties versterken het immuunsysteem, waardoor het lichaam bepaalde ziekten beter kan bestrijden. In Fryslân voeren wij als GGD het RVP uit.’ Circa 95% van alle kinderen in Nederland is gevaccineerd, in Fryslân ligt dit nog een fractie hoger. Ingrid: ‘Het is belangrijk dat de vaccinatiegraad voldoende hoog blijft om de hele populatie – waaronder kwetsbare ouderen en zeer jonge kinderen – te beschermen. Landelijk daalt de vaccinatiegraad licht. We merken ook dat steeds meer ouders informatie willen over het wel of niet laten vaccineren van hun kind.’

Groot bereik

Vanaf 2019 worden gemeenten financieel verantwoordelijk voor het RVP, in plaats van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Daarmee is de combinatie van het RVP en de jeugdgezondheidszorg straks wettelijk geborgd. Ingrid: ‘Gemeenten zijn al verantwoordelijk voor de uitvoering van jeugdgezondheidszorg. Door deze wijziging kunnen zij gericht gaan sturen op de kwaliteit van het RVP in hun gebied. Bovendien kan het grote bereik van de jeugdgezondheidszorg de vaccinatiegraad positief beïnvloeden.

Friese gemeenten worden voor ons een belangrijke partner bij de uitvoering van het RVP.’ Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport blijft eindverantwoordelijk, het RIVM zorgt onder meer voor inkoop, distributie en registratie van vaccinaties.

‘Het is belangrijk dat de vaccinatiegraad voldoende hoog blijft’

Eigen regie

In aanloop naar 2019 intensificeert GGD Fryslân het contact met de gemeenten, zodat ze goed zijn geïnformeerd over de situatie in Fryslân. ‘We gaan sowieso jaarlijks met alle gemeenten in gesprek over de uitvoering van het RVP. Daarnaast gaan we nóg meer aandacht en tijd besteden aan het informeren van ouders tijdens het eerste huisbezoek na de geboorte van hun kind. We wijzen hen dan extra op het vaccinatiebelang en helpen om een bewuste keuze te maken. *Informed consent* noemen we dit. We hebben straks ook toestemming van ouders nodig om vaccinatiegegevens door te geven aan het RIVM, voor registratie en monitoring. Dit past bij eigen

regie, maar het vraagt wél van ons dat wij het uitleggen en er tijd voor maken.’

Deskundig en alert

RVP-medewerkers van GGD Fryslân worden verder goed toegerust om in te spelen op toenemende vragen en informatiebehoefte. Ingrid: ‘Ouders vragen vaker naar bijwerkingen en veiligheid van vaccinaties, kinderdagverblijven willen bijvoorbeeld weten wat ze moeten doen als een kind niet is gevaccineerd. Wij zorgen dat onze medewerkers continu op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen én gaan door met onze driejaarlijkse RVP-scholing. Ook regelen we dat jeugdartsen meer tijd kunnen maken voor contact met ouders. Verder hebben we speciale aandachtsfunctionarissen RVP die de kwaliteit van het uitvoeringsprogramma bewaken en landelijke ontwikkelingen monitoren. Zoals de mogelijke komst van een HPV-vaccinatie voor jongens en een kinkhoestvaccinatie voor zwangere vrouwen om het ongeboren kind te beschermen. Ook gaan onze RVP-mensen en collega’s Infectieziektenbestrijding nog intensiever samenwerken, om snel in te kunnen spelen op eventuele uitbraken. Zo investeren we met elkaar in een gezond en veilig Fryslân.’

GGD



67.589
KINDEREN GEZIEN



16.459
REIZIGERSVACCINATIES
GEGEVEN



1.079
UITGEVOERDE INSPECTIES
KINDEROPVANG



642
ONTDEKTE SOA'S

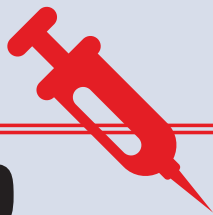


49.808

TELEFONISCHE
KLANTCONTACTEN

210

SCHOLEN IN
FRYSLÂN AAN DE
SLAG MET HET
PROGRAMMA
GEZONDE SCHOOL



5.890

PASGEBORENEN VOORZIEN VAN HIELPRIK

Crisisbeheersing

7,9



TEVREDENHEID
DEELNEMENDE
NETWERKPARTNERS
BIJEENKOMSTEN
CRISISBEHEERSING

GRIP-INZETTEN



8

FRIESE CRISIS-
ORGANISATIE
BESTAAT UIT
RUIM
200
PERSONEN
VERDEELD OVER
24
FUNCTIE-
GROEPEN.
IN 2016 ZIJN
AAN HEN EXACT
100
VAKBEKWAAM-
HEIDS-
ACTIVITEITEN
AANGEBODEN.



124

ADVIEZEN OVER
RISICOVOLLE
EVENEMENTEN,
WAARVAN RUIM

90%

VOLLEDIG
OVERGENOMEN

Brandweer



VOER- EN
VAARTUIGEN

85
(TANK)AUTOSPUITEN

57
PERSONEELS-/
MATERIEELVOERTUIGEN

7
REDVOERTUIGEN

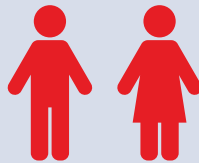
12
HULPVERLENINGS-
VOERTUIGEN

14
HAAKARMVOERTUIGEN

13
OVD/HOVD-VOERTUIGEN

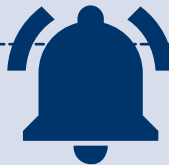
46
OVERIGE VOERTUIGEN

16
VAARTUIGEN



15.872

AANTAL PERSONEN VOORLICHTING
GEGEVEN OVER BRANDVEILIGHEID



3.207

ALARMERINGEN

WATERTEAMS
BRANDWEER

10

OPPERVLAKTE-
REDTEAMS

2

DUIKTEAMS



24



INZETTEN BEDRIJFSOPVANGTEAM

VRF

VRF-MEDEWERKERS

463 (301 fte)
GGD

29 (25 fte)
CRISISBEHEERSING

1373 (183 fte)
BRANDWEER
(BEROEPS EN VRIJWILLIGERS)

122 (104 fte)
OVERIG VRF

VRF-LOCATIES

65
BRANDWEERKAZERNES

61
JGZ-LOCATIES

1
REGIONAAL
COÖRDINATIECENTRUM



TE LAND, TE WATER EN OP HET EILAND

Fryslân is na Zeeland de meest waterrijke provincie van Nederland. Extra bijzonder: vier Waddeneilanden vallen binnen de Friese veiligheidsregio. Dat heeft gevolgen voor de hulpverlening. De brandweer is met speciale teams en materieel voorbereid op waterincidenten, de hulpverlening op de Waddeneilanden kent een eigen structuur en karakter én de dienstverlening van de GGD op de eilanden vraagt om de nodige creativiteit. Een kennismaking met getrainde “waterratten” en zelfredzame eilanders.

Specialisten werken samen op het water

Van de 5.749 km² die Fryslân beslaat, is bijna 42% water. Ruim een kwart daarvan is binnenwater, zoals meren en kanalen. De rest is buitenwater. Om de taken op het water te kunnen uitvoeren, beschikt Brandweer Fryslân over zestien vaartuigen en gespecialiseerde waterteams.

Naast twee duikteams beschikt Brandweer Fryslân over tien oppervlakteredteams. Die zijn snel inzetbaar in hun directe omgeving, wat tijdswinst oplevert bij het redden van slachtoffers. Elk oppervlakteredteam telt acht reguliere brandweermensen, die zijn opgeleid voor deze specifieke taak. Daar waar elke blusgroep een grijpredding tot 15 meter van de waterkant en tot een diepte van 1,5 meter kan uitvoeren, opereren oppervlakteredteams tot maximaal 200 meter van de kant. Met een wakeboard, een soort surfplankje, kunnen ze naar een incident peddelen. Ook ijsreddingen behoren tot hun mogelijkheden. Het wakeboard doet dan dienst als ‘prikslee’. Oppervlakteredders kunnen en mogen niet onder water, daarvoor wordt een duikteam ingezet.

Gelijk gealarmeerd

Bij elk incident op het water worden de dichtstbijzijnde blusgroep, het oppervlakteredteam en het duikteam gelijktijdig gealarmeerd. Ze gaan dan allemaal op weg. Blijken er geen slachtoffers meer in het water op moment dat het eerste team arriveert? Dan worden de andere teams afgemeld. Zijn slachtoffers onder water, dan zou het te laat zijn om de duikers alsnog op te roepen. Bevinden slachtoffers zich aan het oppervlak? Dan kan een oppervlakteredteam een redding uitvoeren. De teams werken ook samen. Als duikers bijvoorbeeld onder water

slachtoffers uit een auto halen en naar het wateroppervlak brengen, kunnen oppervlakteredders vervolgens met ze naar de oever zwemmen.

Watersportseizoen

'Ik zit inmiddels twaalf jaar bij de brandweer', vertelt Mathijs Eekhof van de blusgroep Langweer. 'Toen het oppervlakteredteam werd opgericht, heb ik me direct aangemeld en aanvullende opleidingen gedaan. Bijvoorbeeld in het uitvoeren van reddingen met de redplank.' Het meest wordt hij opgepiept voor auto's die in de sloot zijn beland. 'Die meldingen worden vaak ook weer afgemeld, als blijkt dat inzittenden zelf uit de auto zijn gekomen.' Als het watersportseizoen is begonnen, weet Eekhof dat hij het als oppervlakteredder drukker krijgt. 'Dan gebeuren de meeste incidenten. Een sloep die werd overvaren in het Prinses Margrietkanaal bij Spannenburg, waarbij een dodelijk slachtoffer viel, is daarvan een dramatisch voorbeeld.'

Waterteams in Fryslân

De Friese oppervlakteredteams zijn ondergebracht bij de posten in Balk, Burgum, Grou, Harlingen, Heeg, Jubbega, Koudum, Langweer, Lemmer en Wollega. Duikteams zijn gestationeerd in Leeuwarden en Sneek.

Foto: Een gezamenlijke oefening bij Terherne, met politie, ambulancepersoneel en Provinciale Waterstaat. Het scenario: een sleepboot met ponton overvaart een sloep met acht inzittenden. Daarna dreigt de graafmachine op de ponton te kapseizen en komt de machinist van de sleepboot vast te zitten in de machinekamer, waar tot overmaat van ramp brand uitbreekt.

Hulpverlening kent eigen structuur en karakter

Eilanden eerste uren zelfredzaam bij grote incidenten



De bevolking van de Friese Waddeneilanden verviervoudigt in de zomer. Als zich dan een incident voordoet met veel gewonden, kan de reguliere hulpverlening op de eilanden dat niet aan. Daarom is de hulpverlening op de Wadden geüpgrade, met speciale teams en nieuwe voertuigen.

Hulpverleners en hun materieel zijn niet één-twee-drie op een eiland. De vaartijd van Harlingen naar Vlieland bijvoorbeeld bedraagt anderhalf uur. Anders dan op Texel, dat dicht bij het vasteland ligt, is het op de Friese eilanden daarom niet mogelijk om bij een incident binnen de vereiste dertig minuten een CoPI (Commando Plaats Incident) in te richten. De eilanden moeten zich de eerste paar uur zelf kunnen redden.

Direct in actie

Daarom zijn er sinds enkele jaren CoWa's: Coördinatieteams Waddeneilanden. Een CoWa bestaat uit vertegenwoordigers van verschillende hulpverleningsinstanties en kan bij een incident op een eiland direct in actie komen. Het team voert de incidentbestrijding uit, totdat de leden van het CoPI het eiland hebben bereikt. Hulpverleners in het CoWa zijn stuk voor stuk vrijwilligers. Per eiland heeft Veiligheidsregio Fryslân (VRF) sinds 2015 vier tot tien leiders CoWa opgeleid, afhankelijk van de grootte van het eiland. Onder hen zijn diverse bevelvoerders van

Brandweer Fryslân. Om de CoWa-teams vakbekwaam te houden, organiseert de afdeling Crisisbeheersing van VRF jaarlijks CoWa-oefeningen op de vier Friese Waddeneilanden.

Robuuste voertuigen

Daarnaast zijn de Friese eilanden van extra materieel voorzien. Sinds deze zomer hebben Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog de beschikking over een eigen calamiteitenvoertuig. Vanwege de zware terreinomstandigheden op het strand en in de duinen zijn de eilandvoertuigen robuuster en voorzien van vierwiel-aandrijving. Ze worden bemand door lokaal geworven en getrainde vrijwilligers, die de ambulancezorg op de eilanden ondersteunen. Dankzij de CoWa's en de nieuwe hulpverleningsmiddelen zijn de Waddeneilanden beter in staat om Grootchalige Geneeskundige Bijstand (GGB) te leveren. Ze geven op hun eigen manier invulling aan het landelijke GGB-model, dat op 1 januari 2016

van kracht is geworden voor alle 25 veiligheidsregio's. Het model voorziet in snellere en effectievere opschaling van de geneeskundige hulpverlening bij grote calamiteiten met veel gewonden.

Bijzondere status

'De standaardafspraken voor de GGB-organisatie op het vaste land werken op de eilanden niet, vanwege hun geïsoleerde ligging en de beperkte lokale hulpverleningscapaciteit', aldus Wim Kleinhuis, directeur van VRF. Hij is blij dat het Rijk en het Veiligheidsberaad de bijzondere status van de Waddeneilanden erkennen, als het gaat om grootschalige hulpverlening. 'Met die erkenning is de weg vrijgemaakt voor een aangepast model, dat aansluit op de lokale behoeften op de eilanden.'

Foto: Bij een oefening op Terschelling krijgt het CoWa versterking vanuit de lucht in de bestrijding van een gesimuleerde duinbrand.

JEUGDARTS HILLIE VAN DEN BRUG WERKT OP TWEE WADDENEILANDEN

‘ZE WILLEN ME ALTIJD WEL NAAR DE BOOT BRENGEN’

Ze woont, zoals ze zelf zegt, “strategisch” in Anjum. Van daaruit rijdt jeugdarts Hillie van den Brug gemakkelijk naar de veerhavens van Holwerd en Lauwersoog, waar een werkdag op Ameland of Schiermonnikoog begint met de overtocht. ‘Je bouwt op de eilanden meer een band op met gezinnen.’

In 2011 begon Hillie als jeugdarts bij GGD Fryslân. Sinds vier jaar werkt ze ook op de eilanden. Eerst alleen op het consultatiebureau van Schiermonnikoog. Maar inmiddels zijn daar de basisscholen en het consultatiebureau op Ameland en de basisschool op Schiermonnikoog bijgekomen. Haar basis is nog altijd Dokkum, ‘want met de eilanden kun je geen contract vullen. Op Ameland ben ik standaard één dag per maand op het consultatiebureau en als het nodig is een dagdeel extra. Met de periodieke gezondheidsonderzoeken van 5-jarigen op de scholen ben ik nog eens zes dagen per jaar bezig.’

Twintig kinderen

Schiermonnikoog is veel kleiner. Momenteel wonen er maar circa twintig kinderen onder de vier jaar. ‘Toch houden we ook daar één keer per maand consultatiebureau’, vertelt Hillie. ‘Dat is minimaal om de jeugdgezondheidszorg toegankelijk te houden. Ik wissel de spreek-uren af met de verpleegkundige. De ene maand stap ik op de boot, de andere hij.

Een leuke bijkomstigheid daarvan is dat ik soms taken van de verpleegkundige uitvoer. Is er bijvoorbeeld in “mijn maand” een baby geboren, dan ga ik op huisbezoek. Normaal gesproken kom je als jeugdarts niet snel bij mensen thuis’.

Creatief denken

‘Eilandkinderen zijn niet anders dan kinderen op de vaste wal en ook de contacten met ouders zijn gelijk,’ aldus Hillie. ‘Het verschil zit hem in de organisatie. Je moet flexibeler plannen en soms creatief nadenken over hulpverlening. Veel extra hulp of ondersteuning is alleen aan vaste wal aanwezig. Als een kind bijvoorbeeld fysiotherapie nodig heeft, verwijzen we voor een intake naar de kinderfysiotherapeut in Dokkum. Die geeft een behandelplan mee voor de fysiotherapeut op het eiland. Aan het eind van een behandelperiode gaat het kind weer naar het vaste land voor een evaluatie.’ Speciaal onderwijs is een ander verhaal. ‘Dat heeft een kind dagelijks nodig. We denken mee met de eilandschool, zodat

het kind er zo lang mogelijk kan blijven. Het liefst tot groep 3. Soms is daarna een school aan vaste wal onvermijdelijk.’

Eigenzinnig

Wat ook anders is: de eilandsfeer en -mentaliteit. ‘Iedereen kent iedereen. Daardoor bouw je als jeugdarts een hechte band op met gezinnen. Ameland en Schiermonnikoog verschillen overigens behoorlijk van elkaar. Bewoners van Ameland zijn vrij gesloten naar elkaar, maar richting professionals van buiten daarentegen heel open. Schiermonnikoog is eigenzinnig. Je past er of niet. Ik pas er heel goed en dus zijn ze naar mij heel open en vriendelijk. De laatste ouder op het consultatiebureau vraagt standaard of die mij naar de boot kan brengen. “Moet je wachten tot half twee? Kom dan nog even bij ons lunchen.” Een aanbod dat ik afsla, omdat ik enige professionele afstand wil houden. Maar op Schiermonnikoog voel ik me helemaal thuis. Het is dat ik ook nog aan vaste wal moet werken, anders zou ik er zó gaan wonen!’

‘BIJ ELKE CRISIS KUNNEN WIJ VERSCHIL MAKEN’

De afdeling Crisisbeheersing van Veiligheidsregio Fryslân (VRF) wacht niet langer tot de pieper gaat vanwege een GRIP-situatie (Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure). Steeds vaker pakt ze de regie bij andere typen crises. Om overzicht te houden, informatie te delen én expertise te verbinden. ‘We doen waar we voor zijn: een crisis beheersen, beperken of voorkomen.’

December 2016: Wetterskip Fryslân belt met de afdeling Crisisbeheersing van VRF. Het waterschap heeft watervogels gevonden die zijn gestorven aan vogelgriep en dit overstijgt het eigen werkterrein. ‘Werk aan de winkel voor onze afdeling’, blikt beleidsmedewerker Annegien de Vries van VRF terug. ‘We spraken af dat wij de communicatie met gemeenten zouden verzorgen. Voor gemeenten was het prettig dat er één plek was voor informatie en ondersteuning.’ Ook alle mediavragen over de vogelgriep gingen naar de afdeling. ‘Natuurlijk speelden we sommige inhoudelijke vragen door naar samenwerkingspartners, maar door de centrale organisatie van communicatie ontstond rust en duidelijkheid’, aldus communicatieadviseur Rika Leijstra.

Koppelen netwerkpartners

‘Daarnaast informeerden we onze eigen crisisorganisatie over de situatie. Zodat de crisisfunctionarissen al waren voorbereid, mocht er worden opgeschaald. Sommige functionarissen zijn ook ingeschakeld, zoals een omgevingsanalist

die berichtgeving in media en op social media monitort’. Annegien vult aan: ‘Ook koppelden we netwerkpartners aan elkaar. Experts van Wetterskip Fryslân gaven bijvoorbeeld instructies voor het ruimen van dode vogels aan de medewerkers van gemeentelijke buitendiensten.’ Rika: ‘We hebben steeds gekeken naar wat er speelde én wat er nodig was. Als afdeling Crisisbeheersing hielden we het overzicht, deelden we informatie en verbonden we partijen aan elkaar.’

‘Zo hoeven gemeenten niet ieder voor zich het wiel uit te vinden’

Nieuwe rol

Het is een nieuwe rol voor de afdeling. Voorheen kwamen de crisisfunctionarissen van VRF alleen in actie als bij een GRIP-situatie hun pieper ging. De één in het CoPI (Commando Plaats Incident)

‘VRF IS EEN SPIN IN HET WEB’

Oeds Bijlsma, secretaris-directeur van Wetterskip Fryslân: ‘Water houdt zich niet aan gemeentegrenzen. Bij een calamiteit zijn al snel meerdere gemeenten en partijen betrokken. Daarom werken we nauw samen met Veiligheidsregio Fryslân en andere partijen. We kennen en respecteren elkaars taken, rollen en verantwoordelijkheden. We weten wie waarvoor aan de lat staat. Veiligheidsregio Fryslân is een spin in het web. De organisatie heeft een voorbereidende rol bij een incident of crisis waarbij meerdere partijen betrokken zijn. Bij grootschalige incidenten of crises heeft de veiligheidsregio een leidende rol. Tijdens de vogelgriepcrisis had samenwerken een grote meerwaarde, voor alle partijen. Veiligheidsregio Fryslân regisseerde de communicatie en informatievoorziening richting de betrokken gemeenten. Daardoor konden Wetterskip Fryslân en de natuurorganisaties zich richten op het vinden en opruimen van dode vogels.’



Annegien de Vries en Rika Leijstra

ter plaatse, een ander op het gemeentehuis en weer een ander in het Regionaal Operationeel Team (ROT). De functionarissen zijn professionals met verschillende expertise. Ze komen uit diverse organisaties, zoals de brandweer, een gemeente of het waterschap. ‘Wij maken en houden de circa tweehonderd functionarissen vakbekwaam met cursussen, trainingen en oefeningen’, vertelt Annegien. ‘Daarnaast zijn we bezig met planvorming. Denk aan het risicoprofiel van Fryslân en crisisplannen voor objecten, zoals vliegbasis Leeuwarden. Daarin staat beschreven hoe hulpdiensten samenwerken in geval van een crisis.’

Crisisnoodopvang

Steeds vaker heeft de afdeling dus een rol in andere soorten crises, zoals bij de recente uitbraak van vogelgriep. Tijdens de vluchtelingenopvang in 2015 vervulde de afdeling een vergelijkbare spilfunctie. Rika: ‘Verschillende Friese gemeenten richtten toen een crisisnoodopvang voor vluchtelingen in. Wij waren het aanspreekpunt voor de gemeenten, voorzagen ze

van tips en werkinstructies en boden ondersteuning aan.’ Annegien: ‘Ook lieten we gemeenten kennis en ervaringen delen, zodat ze niet ieder voor zich het wiel hoefden uit te vinden. Verder hadden we contact met landelijke betrokken partijen, zoals het COA [Centraal Orgaan Asielzoekers].’

Meebewegen

De afdeling komt vaker in actie, omdat ze het begrip “crisis” ruimer definieert. ‘Wanneer is er sprake van een crisis? Als de GRIP-structuur in werking treedt? Of als mensen in de maatschappij ongerust zijn en het in hun beleving crisis is? Ik denk dat laatste’, aldus Rika. ‘En wij kunnen bij elk type crisis verschil maken.’ Dat vraagt wel iets van de organisatie, benadrukt Annegien. ‘We moeten flexibel zijn en meebewegen met de behoefte van de maatschappij en onze netwerkpartners. Als zich een crisis voordoet, moeten we ons gewone werk laten vallen. Even stoppen met plannen maken en vol aan de bak. Doen waar we uiteindelijk voor zijn: een crisis beheersen, beperken of voorkomen.’

Informatiemanager Jeroen Westerik:

**‘ER IS
NOG VEEL
INFORMATIE
WAARMEE
WE ONS
VOORDEEL
KUNNEN
DOEN!’**



Er is steeds meer van, je kunt het steeds makkelijker verzamelen en je kunt er steeds meer mee doen: informatie. Informatiemanager Jeroen Westerik ziet volop kansen. ‘Door data slim te benutten, kunnen we onze dienstverlening verbeteren.’

In een brandweervoertuig liggen ordners vol bereikbaarheids- en aanvalsplannen van risicovolle objecten, zoals ziekenhuizen en kantoorgebouwen. Nog even en alle informatie uit die ordners staat in een geo- informatiesysteem, waar de brandweerman met één druk op een iPad bij kan. Een soort online kaart van de provincie, vol bruikbare en realtime data.

Het is een voorbeeld van slimmer omgaan met informatie. En dit reikt verder dan de brandweer, vertelt Jeroen Westerik. ‘Het geo-informatiesysteem is net zo goed te gebruiken door de GGD en Crisisbeheersing. De organisaties zijn heel verschillend, maar op informatieniveau heel vergelijkbaar. Ze houden zich alle drie bezig met individuen of objecten in Fryslân, waar “iets” mee is en waarover ze gegevens vastleggen. Of het nu gaat om patiënten, kinderen die geboren worden of gebouwen die in brand staan. Het vastleggen, up to date houden en toegankelijk maken van geo-informatie is voor alle drie de organisaties van grote waarde.’

Online groeiboekje

Er is steeds meer informatie beschikbaar en deze is voor steeds meer mensen toegankelijk. ‘Mensen verlangen ook dat informatie altijd en via elk apparaat beschikbaar is’, aldus Jeroen. ‘Zoals medewerkers die flexibeler werken en daarvoor het liefst hun eigen laptop of smartphone gebruiken. Maar ook burgers willen meer weten. Denk aan jonge moeders die gegevens over de ontwikkeling van hun kind online willen bekijken en niet in een groeiboekje. Wij spelen in op deze informatiebehoefte. Onze GGD-website wordt bijvoorbeeld steeds meer een portaal, dat burgers en professionals toegang geeft tot informatie.’

Door meer informatie te verzamelen, te benutten en toegankelijk te maken, verbetert Veiligheidsregio Fryslân (VRF) haar dienstverlening. Maar het stelt de organisatie tegelijkertijd voor een nieuwe uitdaging.

‘Hoe groter de hoeveelheid informatie, hoe groter het risico dat je data verliest. En dat is een doodzonde. De wet- en regelgeving rond privacygevoelige gegevens wordt steeds strenger en elk datalek zijn we verplicht te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Afhankelijk van de ernst van het lek, kan die ons een boete opleggen.’

‘Mensen verlangen dat informatie altijd en via elk apparaat beschikbaar is’

Loggen, coderen, checken

Dat vraagt om bewaking en beveiliging. ‘We houden vanuit Bedrijfsvoering het overzicht over de systemen en programma’s die in de organisatie worden gebruikt. In een centrale database is vastgelegd welke toegang en rechten medewerkers hebben. Daarnaast wordt al het dataverkeer “gelogd” (vastgelegd) en wordt aan steeds meer informatie een encryptie – een beveiligingscode – meegegeven. Ook werken we inmiddels met zogenoemde “tokens”, waarmee we de identiteit van systeemgebruikers dubbel checken.’ Dit jaar is een functionaris Gegevensbescherming in dienst getreden bij de VRF. ‘Zij controleert of we ons aan de wet- en regelgeving houden en bewaakt het overzicht in een steeds groter en complexer informatienetwerk.’

Jeroen is zich bewust van de risico’s, maar ziet vooral heel veel kansen. ‘We kunnen nog veel meer data verzamelen en er ons voordeel mee doen. Verzamelen moet natuurlijk geen doel op zich worden. Het uitgangspunt is helder: alle informatie die wij verzamelen en delen moet nuttig zijn en bijdragen aan onze missie: een veilig en gezond Fryslân.’



OP EXPEDITIE IN ZORGINSTELLINGEN

Stel: er breekt brand uit op de tweede verdieping van een Friese zorginstelling. Hoe komt een rolstoelgebruiker dan beneden? Met de pilot “Geen nood bij brand” tackelen Brandweer Fryslân en zorginstellingen samen dergelijke gebruikersrisico’s. Bij een reguliere brandveiligheidscontrole focust de brandweer op de bouwkundige en installatietechnische voorzieningen. Met “Geen nood bij brand” wordt nadrukkelijk gekeken hoe bewoners en medewerkers een gebouw gebruiken. De brandweer gaat met iemand van de cliëntenraad, een zorgmedewerker, directielid en bewoner op expeditie door het pand. Zij vertellen hoe en waarom ze het pand op een bepaalde manier gebruiken, de brandweer deelt haar bevindingen. Van de expeditie wordt een verslag gemaakt met aanbevelingen en verbeterpunten. De eerste deelnemende zorginstellingen reageerden enorm positief op de nieuwe aanpak. Na evaluatie van de pilot wil de brandweer gemeenten bij de aanpak betrekken. Mogelijk volgen dan expedities bij veel meer zorginstellingen.

PLEISTER OP DE WOND

Tegenwoordig trekken GGD Fryslân en Brandweer Fryslân samen op bij groepsvaccinaties. Onder meer in Joure, Drachten en Leeuwarden konden kinderen en hun ouders/verzorgers tijdens de vaccinaties van 9-jarige kinderen en 13-jarige meisjes door GGD Fryslân terecht op het Gezondheidsplein voor informatie over gezond en veilig leven. Brandweer Fryslân gaf er tips over Brandveilig Leven. En: de kinderen keken hun ogen uit bij de buiten opgestelde tankautospuiter. De foto laat er geen twijfel over bestaan: dit concept is een succes!

SERIEUS SPELEN

Sommige mensen kunnen zichzelf minder goed redden. Kan de overheid hun “zelfredzaamheid” vergroten? Zo ja, hoe dan? En wat is daarbij de rol van de veiligheidsregio? Voor antwoorden op deze vragen heeft de afdeling Crisisbeheersing een “serious game” ontwikkeld. Die is voor het eerst gespeeld in Dokkum. Vertegenwoordigers van onder meer Thuiszorg Het Friese Land, woningcorporatie Thús Wonen, de brandweer en de gemeente speelden mee. Deelnemers kregen dilemma’s voorgelegd aan de hand van een casus: een gasexplosie in een appartementencomplex in Grypsterwolde. Een voorbeeld van een dilemma: moet er een database komen waarin verminderd-zelfredzamen zijn geregistreerd? Deelnemers konden hiervoor advies inwinnen bij de burgemeester, mantelzorger of een thuiszorgcliënt. Einddoel van het spel is om te verhelderen hoe we elkaar kunnen versterken en welke afspraken we op dit vlak kunnen maken. De game wordt dit jaar in de vier Friese districten gespeeld, steeds met verschillende samenwerkingspartners in dat gebied. Noordoost had dus de primeur.

OUDERS DELEN HUN BABY-ERVARINGEN

Een baby: een nieuw leven dat het leven van ouders behoorlijk op z’n kop zet. Het is daarom fijn als je je ervaringen met andere ouders kunt delen. In de pilot CenteringParenting van GGD Fryslân komen ouders met een baby in dezelfde leeftijd bij elkaar om, samen met een jeugdverpleegkundige, de ontwikkeling van hun baby en gezin te bespreken. Deze nieuwe methodiek in de jeugdgezondheidszorg versterkt de verbinding tussen ouders onderling en tussen ouders en de jeugdgezondheidszorgmedewerkers. Uiteindelijk levert dit beter passende zorg op. GGD Fryslân is een van de eerste GGD’s in Nederland die hiermee direct aansluit bij CenteringPregnancy, groepsgewijze zorg bij de verloskundige.

In de groep komen onderwerpen aan de orde die voor de ouders belangrijk zijn. Ze kunnen

hun zorgen, ervaringen en vragen delen en bespreken samen met de jeugdverpleegkundige hoe ze gezonde keuzes kunnen maken voor zichzelf, hun baby en het gezin. Daarnaast vinden medische onderzoeken plaats en wordt het kind gevaccineerd.

In de groepsbijeenkomsten van ongeveer anderhalf uur is er langer contact met de jeugdverpleegkundige dan in de een-op-een-controles. Er is dus meer tijd om vragen te stellen en door te praten. Het bespreekbaar maken van zorgen, ervaringen en vragen van ouders in groepsverband stimuleert tot het stellen van vragen. Daarnaast creëert het de mogelijkheid tot het vormen van vriendschappen, netwerken en ondersteuningsstructuren.

FRYSLÂN HARTVEILIG!

Elke week krijgen twaalf mensen in Fryslân buiten het ziekenhuis een hartstilstand. De kans dat iemand een hartstilstand overleeft is nu ongeveer 15%. Met een netwerk van getrainde burgerhulpverleners kan én moet dit percentage omhoog. Via Fryslân Hartveilig zijn 680 personen aangesloten als burgerhulpverlener. Doel is dit aantal te verdubbelen, want bij een volledige dekking in de provincie kunnen we jaarlijks zestig tot zeventig levens extra redden.

Brandweercollega’s Bernard Postma en Walle Jelsma zijn zelf burgerhulpverlener. Zij ondertekenden namens Veiligheidsregio Fryslân een samenwerkingsdocument met Fryslân Hartveilig en hopen dat veel collega’s ook burgerhulpverlener willen worden. Bernard: ‘Als brandweer zijn we goed getraind. Gaat de pieper? Dan weten we dat elke seconde telt en moet je snel kunnen schakelen. Als burgerhulpverlener kun je per sms worden opgeroepen om een AED op te halen of te reanimeren. Het is belangrijk en dankbaar werk waar we met de ploeg heel graag aan bijdragen.’



PEDAGOGEN VOORKOMEN ERGER

Nergens anders in Nederland is de inzet van pedagogen zo groot als in Fryslân. Met preventieve ondersteuning voorkomen zij in veel gevallen dat opvoedproblemen groter worden en dat de inzet van een gespecialiseerde vorm van jeugdhulp nodig is.

Ouders kunnen met opvoedvragen terecht bij een pedagoog van GGD Fryslân. Vervolgens wordt bij hun vraag en situatie de beste passende ondersteuning gezocht. Van een telefonisch consult of bezoek aan het inloopsprek uur tot thuisbegeleiding en observatie van een kind. Ook worden groepsbijeenkomsten rond specifieke opvoedthema’s georganiseerd. Daarnaast ondersteunen de pedagogen van GGD Fryslân beroepsopvoeders (pedagogisch medewerkers en docenten) en vrijwilligers (bijvoorbeeld trainers van een sportclub).

De brede inzet van pedagogen past binnen de visie van GGD Fryslân: een bijdrage leveren aan de maatschappij door zoveel mogelijk preventief te werken, te normaliseren en dichtbij de inwoner van Fryslân te blijven.

Voorlichting brandveilig leven voor alle generaties

‘HET VERHAAL VAN DE BRANDWEER MAAKT INDRIUK’

De Friese bevolking “brandbewuster” en zelfredzamer maken. Dát is het doel van het project Brandveilig Leven van Brandweer Fryslân. Mensen kunnen zelf veel doen om brand te voorkomen en te beperken. Ze moeten dan wél weten hoe en wat. Tientallen voorlichters van Brandweer Fryslân trekken daarom de provincie in om voorlichting te geven aan jong en oud.

De kans dat je in Nederland thuis een brand meemaakt is groot: 1 op 74. Veel mensen schrikken als ze het horen. Het is belangrijk dat Friese inwoners weten wat ze zelf kunnen doen om brand te voorkomen. Dan wordt het risico kleiner en dat betekent minder slachtoffers, leed en kosten.

Brandweer Fryslân zet daarom stevig in op preventie in elke levensfase: kinderen op de basisschool, studenten, woningeigenaren en -huurders en cliënten in zorginstellingen. Eigenaren en gebruikers van openbare gebouwen, bedrijfspanden en instellingen vormen een andere doelgroep.



Meta de Lange geeft gastlessen brandveiligheid op basisscholen in Noord-Fryslân

Oefenen in de wijk

Een van de projecten binnen Brandveilig Leven is “Oefenen in de wijk”. Beleidsadviseur Risicobeheersing bij Brandweer Fryslân Renate Hogeterp legt het principe uit: ‘Een blusploeg draait een woningbrandoefening in een leegstaand huis. Omwonenden worden uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn. Medewerkers van Risicobeheersing of van de blusploeg gaan het gesprek aan over brandveiligheid. Na afloop van de oefening mogen buurtbewoners naar binnen, om te ervaren hoe het is als een woning vol rook staat.’

‘Veel mensen gaan ervan uit dat brand hen niet overkomt’

Laagdrempelige voorlichting

Deze wijkoefeningen slaan aan. ‘Het is laagdrempelige voorlichting. Veel mensen gaan ervan uit dat brand hen niet overkomt, maar in werkelijkheid kan het iedereen gebeuren. Als brandweermensen vanuit hun praktijkervaring vertellen over brandveiligheid, maakt dat indruk en zet het mensen aan het denken.’ Voorbeelden van andere Brandveilig Leven-activiteiten zijn de tweehonderd gastlessen per jaar over brandveiligheid op basisscholen, het geven van doelgroepgerichte voorlichtingen, de inzet van de Geen Nood Bij Brand-methode (veiligheid in de zorg) en de landelijke brandpreventieweken in oktober, die dit jaar in het teken staan van thuiswonende senioren.

Onschatbare waarde

‘Naast medewerkers Risicobeheersing en voorlichting werken tientallen brandweervrijwilligers en leden van de 24-uursdienst mee aan de verschillende Brandveilig Leven-activiteiten’, vertelt Renate. ‘Hun enthousiasme, kennis en kunde zijn van onschatbare waarde voor dit project.’ >>

Hoe maak je jongeren bewust van brandveiligheid? Door ze er zelf over te laten nadenken en ze uit te dagen met slimme ideeën te komen. Twee succesvoorbeelden van de samenwerking tussen brandweer en onderwijs.

Campagne ‘Ben jij voorbereid?’ van én voor studenten

Aan het begin van het studiejaar lanceerde Brandweer Fryslân de campagne ‘Ben jij voorbereid?’. De campagne is ontwikkeld door studenten Communicatie en Multimediadesign (CMD) aan de NHL Hogeschool, in opdracht van Brandweer Fryslân. De boodschap: vergroot de brandveiligheid van je woning, zodat je een grotere overlevingskans hebt als er brand uitbreekt.

Eerste Technasium Brandweer Award

De zes middelbare scholen in Fryslân met technasiumonderwijs, de Stichting Technasium én Brandweer Fryslân bedachten in 2016 samen de Technasium Brandweer Award Fryslân. Dit jaar werd hij voor het eerst uitgereikt. De vraag waarover 560 tweedejaars technasiumleerlingen zich voor de award bogen: Hoe kun je woningbrand voorkomen of zo vertragen, dat thuiswonende 65-plussers voldoende tijd hebben om zichzelf in veiligheid te brengen?

Van vooronderzoek tot prototype

De technasiumleerlingen bezochten een brandweerkazerne, deden vooronderzoek en bedachten vervolgens een slimme oplossing. Daarna presenteerden ze hun idee, uitgewerkt in een prototype, tijdens een finale op hun eigen school. Elke school koos samen met Brandweer Fryslân één winnaar. Die ging door naar de regionale finale van de Technasium Brandweer Award Fryslân, op de hoofdpoot in Leeuwarden.

Drie maatregelen

Met nog lang niet alle studentenwoningen is het goed gesteld met de brandveiligheid. De campagne richt zich op drie maatregelen die studenten kunnen treffen om de brandveiligheid te vergroten. Voorop staat het ophangen en regelmatig testen van rookmelders. Tweede maatregel: het bespreken en bepalen van de snelste en veiligste vluchtroute met huisgenoten. En tot slot wordt studenten geadviseerd om binnendeuren te sluiten, voordat ze gaan slapen. Het belang van de brandveiligheidsmaatregelen wordt benadrukt in advertenties en een campagnefilm. Het is het derde jaar op rij dat de studenten-campagne wordt uitgerold. In 2014 ontstond

de samenwerking tussen Brandweer Fryslân en de opleiding CMD. Op zoek naar een geschikte introductieopdracht zocht studiecoördinator én brandweervrijwilliger Guido Swildens destijds contact met de brandweerorganisatie. De studieopdracht en het project Brandveilig Leven bleken een perfecte match.

Uitdagend en vernieuwend

Eerstejaars studenten bedenken in groepjes een uitdagend en vernieuwend idee om studenten meer bewust te maken van brandveiligheid. Het winnende campagne-idee van dit jaar is door stagiair Bart van Burg uitgewerkt in een campagneplan. Zo is het dus van A tot Z een campagne voor én van studenten.



Goed uitvoerbaar

Daar verrasten de leerlingen de jury met hun slimme en innovatieve ideeën. Bijvoorbeeld om een slaapkamer bij brand in zijn geheel uit een huis te schuiven. Of om rook in een woning af te voeren via ventilatoren. De winnaar was het Linde College met hun “Breilig”: een slimme rookmelder die ook afgaat bij de burens en

gecombineerd kan worden met een app. Een idee dat zich onderscheidt vanwege de samenredzaamheid en goed uitvoerbaar is in de praktijk. De Technasium Award krijgt een vervolg en misschien zelfs op nog grotere schaal: Brandweer Groningen en Brandweer Drenthe hebben al interesse getoond in een Noord-Nederlandeditie.

EEN VRAAG DIE LEVENS REDT

‘Denk je wel eens: van mij hoeft het niet meer?’ of ‘Denk je weleens aan zelfmoord?’. Het zijn vragen die we vrijwel nooit stellen, maar die wel van levensbelang kunnen zijn. De campagne “De vraag van je leven” van GGD Fryslân en de gemeente Harlingen wijst ons daarop.

Bijna 1.900 Nederlanders sterven jaarlijks aan de gevolgen van suïcide. In Fryslân ligt het aantal zelfdodingen al jarenlang boven het landelijk gemiddelde. Om daar verandering in te brengen, lanceerden GGD Fryslân en de gemeente Harlingen in mei en september 2017 de campagne “De vraag van je leven”. Deze landelijke campagne laat zien dat één vraag, zoals ‘Denk je weleens aan zelfmoord?’ het verschil kan maken en dat het taboe op praten over suïcide moet verdwijnen. Bovendien wijst de campagne op het bestaan van de stichting 113 Zelfmoordpreventie. Die stichting is er 24/7 voor mensen die met iemand willen praten over hun suïcidale gedachten.

Supranet Community

De campagne is onderdeel van het Suïcidepreventie Actienetwerk (Supranet Community), waarvan 113 de initiatiefnemer is. Anneroo Vos, projectleider bij GGD Fryslân: ‘Zes GGD-regio’s, waaronder GGD Fryslân, experimenteren met een bredere aanpak op het gebied van suïcidepreventie. We trainen bijvoorbeeld huisartsen en gatekeepers (professionals die in contact komen met mensen die suïcidale gedachten kunnen hebben: UWV-medewerkers, docenten op middelbare scholen, politie of schuldhulpverleners, red.) op het herkennen

van signalen en bespreekbaar maken van suïcide. Daarnaast besteden we extra aandacht aan bepaalde risicogroepen voor suïcide, zoals alleenstaande mannen tussen de 40 en 65 jaar.’

Kopieergedrag

En een publiekscampagne dus. ‘Campagnes rond suïcide vragen om zorgvuldigheid’, weet Anneroo. ‘Publiciteit over zelfmoord kan namelijk leiden tot kopieergedrag en dus een toename in het aantal suïcides. Om dat te voorkomen, heeft 113 nauw samengewerkt met ervaringsdeskundigen: mensen die zelf suïcidaal zijn geweest. Bij hen werd het effect van bepaalde boodschappen of uitingen getoetst.’

Gemeente Harlingen

GGD Fryslân werkte voor de Friese versie van de campagne samen met de gemeente Harlingen. ‘Een deel van de campagne richt zich op huisartsen’, vertelt Anneroo. ‘Het is vrijwel onmogelijk om alle Friese huisartsen in één keer te bereiken. Daarom besloten we ons eerst op één gemeente te richten.’ De gemeente Harlingen gaf meteen aan zich actief te willen inzetten voor suïcidepreventie. Wethouder Hein Kuiken werd ambassadeur. ‘Ik vind het

belangrijk dat hier in Harlingen aandacht aan wordt besteed’, zei hij bij aanvang van de campagne. ‘Over suïcide wordt niet vaak gesproken, terwijl uit divers onderzoek juist blijkt dat praten echt kan helpen als iemand het moeilijk heeft.’

Succes

Er zijn dit jaar twee campagneperiodes. De eerste was in mei, de tweede is in september. De campagne bestaat onder meer uit commercials op de radiozenders 100%NL, SkyRadio, Omrop Fryslân en de lokale zender Radio Stad Harlingen. Nieuwsprogramma’s van verschillende Friese media besteden aandacht aan de campagne. In huis-aan-huiskranten verschijnen advertorials en in wachtkamers van Harlinger huisartsen worden campagneposters opgehangen. Zanger Syb van der Ploeg schreef speciaal voor de campagne het lied “Stel de vraag van je leven”. Alle inspanningen lonen. ‘113 heeft vóór en na de campagneweek in mei het sentiment rondom suïcide en de naamsbekendheid van de stichting onderzocht. Wat bleek: veel meer mensen kennen 113 en kijken anders aan tegen thema’s als depressie of zelfmoord.’

Eén vraag maakt het verschil

Een stap in de goede richting, vindt Anneroo. ‘Maar het taboe op praten over zelfmoord helemaal doorbreken, dat kan bijna niet in zo’n korte periode. Uiteindelijk hoop ik dat heel Fryslân inziet dat praten over suïcide letterlijk levens kan redden. Dat één vraag het verschil kan maken. Het verschil tussen leven of dood.’

Dankzij haar is elke vergaderruimte tiptop in orde en is elke koffieautomaat gevuld. Sylvia Veenstra heeft weliswaar moeite met lezen en schrijven, maar dat zit haar werk als facilitair medewerker bij Veiligheidsregio Fryslân totaal niet in de weg. ‘Ze noemen me het zonnetje in huis.’

Stiften checken

‘Met mijn karretje vol koffie, thee, theezakjes en koekjes kom ik overal. Ik ken bijna iedereen die bij Veiligheidsregio Fryslân werkt – en dat zijn er nogal wat! Ik vul de koffieautomaten bij en bereid vergaderruimtes voor als er een overleg gepland staat: koffie en thee neerzetten, checken of de stiften het nog wel doen en of de flipover nog goed gevuld is.’

Getroffen

‘Lezen en schrijven vind ik lastig. Daarom heb ik geen diploma’s en heb ik jarenlang thuisgezeten. Inmiddels werk ik al bijna vijftien jaar bij Veiligheidsregio Fryslân: eerst zo’n vijf jaar via een re-integratietraject, daarna heb ik een contract gekregen. Ik heb het ontzettend getroffen met deze baan. Dat ik een taalachterstand heb, maakt hier niemand iets uit.’

Geen taboe

‘Ik wil wel graag beter leren lezen en schrijven. Daarom volg ik wekelijks Nederlandse les en lees ik regelmatig de krant tijdens de koffiepauzes op het werk. Begrijp ik een woord niet, dan vraag ik gewoon een collega wat het betekent. Bij belangrijke e-mails vraag ik of iemand wil meelesen. Ik maak van mijn taalachterstand geen taboe: er is toch niks mis met hulp vragen?’

Gezellig geklets

‘Mijn collega’s noemen me het zonnetje in huis. Als ik een dagje vrij heb of ziek ben, missen ze mijn gezellige geklets, zeggen ze. Ik heb met iedereen die hier werkt, van brandweerman tot verpleegkundige, goed contact. Dat maakt deze baan zo ontzettend leuk. Als het aan mij ligt, blijf ik hier nog jaren werken.’



‘MIJN TAAL-
ACHTERSTAND
MAAKT HIER
NIET UIT’

V-TRACE:
SNELLE
HULP
OP HET
WATER

Stel: een watersporter wordt onwel, terwijl hij ergens op de Friese Meren vaart. Professionele hulpverleners worden gealarmeerd, maar hebben tijd nodig om het slachtoffer vana de wal te bereiken. In deze situatie biedt het systeem V-trace uitkomst. V-trace brengt hulpvragers en hulpverleners op het water samen. De hulpverleners zijn professionele watersportondernemers (PWO’ers), in het bezit van een EHBO-diploma. Zij worden naast politie, brandweer en Rijkswaterstaat ingezet bij incidenten op het water. De meldkamer alarmeert de PWO’ers of ze krijgen direct via de marifoon of telefoon een hulpvraag. Ze helpen inschatten wat de ernst van de situatie is, treden soms samen op met andere diensten en geven informatie.

V-trace begon in 2014 als pilot en heeft zijn succes inmiddels ruimschoots bewezen.



SIMULATIE VAN ELFSTEDENDRUKTE

Als de Elfstedentocht ooit weer eens wordt verreden, wordt een enorme toestroom van mensen verwacht. De plannen en draaiboeken voor de “tocht der tochten” worden elk jaar geactualiseerd. Maar die geven geen goed beeld van wat er gebeurt als een grote groep toeschouwers in beweging komt. Daarom liet Veiligheidsregio Fryslân samen met de gemeenten Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland een simulatieanalyse maken van de verwachte toeschouwersdrukten in Dokkum. We kunnen daarmee alle denkbare scenario’s testen, toetsen of de planvorming op orde is en waar nodig specifiekere maatregelen treffen. Zo zorgen we ervoor dat bezoekers veiliger zijn bij een toekomstige Elfstedentocht. De simulatiesoftware is zó goed bevallen, dat we een licentie hebben aangeschaft. We kunnen nu dus vaker gebruikmaken van simulaties.

DUWTJES IN DE RUG

Hoe zorg je ervoor dat mensen de trap nemen in plaats van de lift? Of dat ze kiezen voor fruit en niet voor een gevulde koek? Tot voor kort dachten we gedrag te kunnen veranderen door mensen te voorzien van nieuwe kennis. Nu weten we dat mensen veel keuzes niet zo bewust maken. Het werkt vaak beter, wanneer ze, ongemerkt, een klein duwtje in de goede richting krijgen. Dit heet ook wel “nudging”.

Een voorbeeld van een nudge? Leg in de kantine het gezonde voedsel vooraan. Hierdoor maken mensen vaker de meest gezonde keuze. Zo simpel kan het zijn. GGD Fryslân was de eerste binnen de regio die hiermee bezig ging. Het begon met het organiseren van het congres “No Nudge, No Glory”. Daarna zijn er nudge-adviseurs opgeleid, die concreet een aantal nudges in de praktijk hebben gebracht bij Sûnenz in Drachten.

En nu gaat het de hele organisatie door. De komende twee jaar begeleiden zij de gezondheidsbevorderaars van de GGD en de voorlichters van Brandveilig Leven bij de Brandweer. Zij zijn het meeste bezig zijn met het veranderen van gedrag. Een bijzonder mooie samenwerking, dat onze preventieve taken het volgende duwtje in de rug geeft.

DE EERSTE
MET EEN APP

Veiligheidsregio Fryslân was in 2015 de eerste veiligheidsregio die een app beschikbaar stelde met relevante informatie voor hulpverleners die tijdens een crisis in actie komen. De app geeft eenvoudig toegang tot diverse plannen, onder meer rond grootschalige stroomuitval en diverse risicovolle bedrijven en evenementen. In 2017 werd nóg een app gelanceerd. Met deze app van Brandweer Fryslân kunnen medewerkers en vrijwilligers het laatste brandweernieuws lezen, hun rooster bekijken of inzetten in de regio checken. De app bevat zelfs een smoelenboek, waarin je gemakkelijk de contactgegevens van een collega kunt vinden.



ZELF VERTROUWDE HIJ HET NIET, MAAR MENEER MULDER (88) WERD OVERGEHAALD OM TOCH HET IJS OP TE GAAN. ACHTERAF HAD DE SCHAATSFANAAT, DIE AAN DE LANGWEERDER WIELEN WOONT, NAAR ZIJN INTUÏTIE MOETEN LUISTEREN...

Sterk genoeg

'Omrop Fryslân wilde mij filmen op het ijs, achter mijn historische boerenslee. Maar ik belde ze af, omdat ik het ijs nog niet vertrouwde. De telefoon had ik nog maar net neergelegd, toen ik door het raam mijn twee vrienden voorbij zag schaatsen. Het kon prima, zeiden ze. Om te bewijzen dat het ijs sterk genoeg was, tilden ze mijn slee op het ijs. Daarna heb ik de ijzers ondergebonden.'

Spartelen

'Ik schaatste naar de molen, niet ver van mijn huis, en keerde daar om. Halverwege de terugweg ging het mis. In één keer zakte ik door het ijs. Ik begon te spartelen en wist op het ijs te komen. Maar ik zakte er meteen weer door. Toen zonk ik diep onder water. M'n kleren werden ontzettend zwaar en ik was blij dat ik weer boven kon komen. Het lukte me een tweede keer om uit het wak te komen, maar toen zakte ik verdorie een derde keer weg.'

Buiten bewustzijn

'Net toen ik opnieuw wilde proberen mezelf te bevrijden, hoorde ik de brandweersirene. Ik dacht: als zij me komen redden, kan ik mijn krachten beter sparen en afwachten. Ik lag een behoorlijk eind van de oever en de brandweermannen moesten heel voorzichtig, met een ladder voor zich uit, over het ijs kruipen. Toen de eerste brandweerman bij me was vroeg ik of hij mijn hand wilde vasthouden. Daarna ben ik het bewustzijn verloren.'

27,6 graden

'Ik kreeg niet mee dat een ambulance, traumahelikopter en duikteam van de brandweer uit Sneek arriveerden. De duikers konden mij vanuit het water optillen. Toen ik eenmaal aan wal was, had ik een lichaamstemperatuur van maar 27,6 graden. 's Avonds werd ik in het ziekenhuis wakker. Het is een wonder dat ik er nog ben. Dat is te danken aan mijn goede conditie, maar zeker ook aan de brandweer. Zij gaf mij een tweede leven.'



**‘DE
BRANDWEER
GAF ME EEN
TWEEDE
LEVEN’**